

חידת סיומו של שיר השירים

הרב אמנון בזק

1. משנה מסכת ידים פרק ג משנה ה:

כל כתבי הקדש מטמאין את הידים, שיר השירים וקהלת מטמאין את הידים.
ר' יהודה אומר: שיר השירים מטמא את הידים וקהלת מחלוקת.
רבי יוסי אומר: קהלת אינו מטמא את הידים ושיר השירים מחלוקת...
אמר רבי שמעון בן עזאי: מקובל אני מפי שבעים ושנים זקן ביום שהושיבו את רבי אלעזר בן עזריה בישיבה, ששיר השירים וקהלת מטמאים את הידים.
אמר רבי עקיבא: חס ושלום, לא נחלק אדם מישראל על שיר השירים שלא תטמא את הידים, שאין כל העולם כלו כדאי כיום שניתן בו שיר השירים לישראל, שכל כתובים קדש ושיר השירים קודש קדשים, ואם נחלקו לא נחלקו אלא על קהלת.
אמר ר' יוחנן בן יהושע בן חמיו של רבי עקיבא: כדברי בן עזאי כך נחלקו וכן גמרו.

2. רש"י שיר השירים פרק א:

ישקני מנשיקות פיהו - זה השיר אומרת בפיה בגלותה ובאלמנותה מי יתן וישקני המלך שלמה מנשיקות פיהו כמו מאז לפי שיש מקומות שנושקין על גב היד ועל הכתף אך אני מתאוה ושוקקת להיותו נוהג עמי כמנהג הראשון כחתן אל כלה פה אל פה:
כי טובים - לי דודיך מכל משתה יין ומכל עונג ושמחה... זהו ביאור משמעו, ונאמר דוגמא שלו על שם שנתן להם תורתו ודבר עמהם פנים אל פנים ואותם דודים עודם ערבים עליהם מכל שעשוע ומובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתרי צפונותיה ומחלים פניו לקיים דברו וזהו ישקני מנשיקות פיהו:
לריח שמניך טובים - שהריחו בהם אפסי ארץ אשר שמעו שמעך הטוב בעשותך נוראים במצרים:
על כן עלמות אהבוך - בא יתרו לקול השמועה ונתגייר אף רחב הזונה אמרה (יהושע ב) כי שמענו את אשר הוביש וגו' וע"י כן (שם) כי ה' א-להיכם הוא א-להים בשמים וגו':

3. רמב"ם הלכות תשובה פרק י הלכה ג:

וכיצד היא האהבה הראויה? הוא שיאהב את ה' אהבה גדולה יתירה עזה מאוד עד שתהא נפשו קשורה באהבת ה' ונמצא שוגה בה תמיד כאלו חולה חולי האהבה שאין דעתו פנויה מאהבת אותה אשה והוא שוגה בה תמיד בין בשבתו בין בקומו בין בשעה שהוא אוכל ושותה, יתר מזה תהיה אהבת ה' בלב אוהביו שוגים בה תמיד כמו שצונו בכל לבבך ובכל נפשך, והוא ששלמה אמר דרך משל כי חולת אהבה אני, וכל שיר השירים משל הוא לענין זה.

4. שיר השירים פרק ח:

(יג) הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגָנִים חֲבֵרִים מְקַשִּׁיבִים לְקוֹלָהּ הַשְּׁמִיעִינִי: (יד) בָּרַח דּוֹדִי וְדָמָה לָךְ לַצִּבִּי אוּ לְעֶפְרַיִם הָאֵילִים עַל הָרֵי בְשָׁמִים:

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

5. רשב"ם שיר השירים פרק ח:

יגיד. היושבת בגנים, כך היא מספרת על אוהבה, כך אמר לי ידידי אחותי אוהבתי היושבת ומתנהגת ומטיילת בגנים ופרדסים, חברים ושושבינים אשר באו עמי מקשיבים ותאבים לקולך כי הוא ערב, השמיעני קולך בנועם זמירותך, וישמעו גם ריעי.

והיא משיבתו ברח ודודי ודמה לך לצבי או לאיל לרוץ ולטייל על הרי בשמים וגבעות הלבונה, וגם אנכי הלך אלך עמך ונתחבב שם אני ואתה, ושם שיר אשורר לעורר קול בין שנינו, וגם אהודך משירי. אבל בפני כל אלו אין נכון להשמיע קול, כי כל כבודה בת מלך פנימה.

6. אבן עזרא שיר השירים פרק ח:

אמר דודה כשאת יושבת בגנים שיש בתוך הכרם אל תרימי קולך כי חברים יש לי והם מקשיבים לקולך ועתה השמיעני ואמרי לי ברח דודי כאילו תחשבי שאני עמהם שלא יחשדוני שאני עמך בכאן כאשר אמרת לי בתחילה סב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים.

7. תלמוד בבלי מסכת שבת דף סג עמוד א:

אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש: שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה - הקדוש ברוך הוא שומע לקולן, שנאמר היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני, ואם אין עושין כן - גורמין לשכינה שמסתלקת מירושלם, שנאמר ברח דודי ודמה וגו'.

8. היחידה הראשונה (א', א-ח):

(א) שיר השירים אשר לשלמה: (ב) ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דדיך מיין: (ג) לריח שמניך טובים שמן תורק שמך על כן עלמות אהבך: (ד) משכני אחריך נרוצה הביאני המלך חדריו נגילה ונשמחה בך נזכירה דדיך מיין משרים אהבך: ס
(ה) שחורה אני ונאווה בנות ירושלם כאהלי קדר כיריעות שלמה: (ו) אל תראוני שאני שחרחרת ששזפתני השמש בגי אמי נחרו בי שמני נטרה את הכרמים כרמי שלי לא נטרת:

(ז) הגידה לי שאהבה נפשי איכה תרעה איכה תרביץ בצהרים שלמה אהיה כעטיה על עדרי חבריך:

(ח) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיתיך על משכנות הרעים:

9. היחידה השנייה (א', ט – ב', יז):

(ט) לססתי ברכבי פרעה דמיתוך רעיתי: (י) נאוו לחיך בתרים צוארך בחרוזים: (יא) תורי זהב נעשה לך עם נקודות הכסף:

(יב) עד שהמלך במסבו נרדי נתן ריחו: (יג) צרור המר דודי לי בין שדי יליו: (יד) אשפל הכפר דודי לי בכרמי עין גדי:

(טו) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים: (טז) הנך יפה דודי אף נעים אף ערשנו רעננה: (יז) קרות בתינו ארזים רחיטנו רהיטנו ברותים: (א) אני חבצלת השרון שושנת העמקים:

(ב) כשושנה בין החוחים כן רעיתי בין הבנות: (ג) כתפוח בעצי היער כן דודי בין הבנים בצל חמדתי וישבתי ופריו מתוק לחכי: (ד) הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה: (ה) סמכוני באישיות רפדוני בתפוחים כי חולת אהבה אני: (ו) שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני: (ז) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: ס

(ח) קול דודי הנה זה בא מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות: (ט) דומה דודי לצבי או לעפר האילים הנה זה עומד אחר כתלנו משגיח מן החלונות מציץ מן החרקים: (י) ענה דודי ואמר לי קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך: (יא) כי הנה הסתו הסתיו עבר הגשם חלף הלך לו: (יב) הנצנים נראו בארץ עת הזמר הגיע וקול התור נשמע בארצנו: (יג) התאנה חנטה פגיה והגפנים סמדר נתנו ריח קומי לך רעיתי יפתי ולכי לך: ס (יד) יונתי בחגוי הסלע בסתר המדרגה הראיני את מראיך השמיעני את קולך כי קולך ערב ומראיך נאווה: ס

ימי עיון בתנ"ך תשפ"ה

(טו) אחזו לנו שועלים שועלים קטנים מחבלים כרמים וכרמינו סמדר: (טז) דודי לי ואני לו הרעה בשושנים: (יז) עד שיפוח היום ונסו הצללים סב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר:

10. היחידה השלישית (ג', א – ה', א):

(א) על משכבי בלילות בקשתי את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי: (ב) אקומה נא ואסובבה בעיר בשוקים וברחבות אבקשה את שאהבה נפשי בקשתי ולא מצאתי: (ג) מצאוני השמרים הסבבים בעיר את שאהבה נפשי ראיתי: (ד) כמעט שעברתי מהם עד שמצאתי את שאהבה נפשי אחזתי ולא ארפנו עד שהביאתי אל בית אמי ואל חדר הורתי: (ה) השבעתי אתכם בנות ירושלם בצבאות או באילות השדה אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ: ס

(ו) מי זאת עלה מן המדבר כתימרות עשן מקטרת מור ולבונה מפל אבקת רוכל:

(ז) הנה מטתו שלשלמה ששים גברים סביב לה מגברי ישראל: (ח) כלם אחזי חרב מלמדי מלחמה איש חרבו על ירכו מפחד בלילות: ס (ט) אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון: (י) עמודיו עשה כסף רפידתו זהב מרקבו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלם: (יא) צאנה וראנה בנות ציון במלך שלמה בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתנתו וביום שמחת לבו:

(ד', א) הנך יפה רעיתי הנך יפה עיניך יונים מבעד לצמתך שערך כעדר העזים שגלשו מהר גלעד: (ב) שניך כעדר הקצובות שעלו מן הרחצה שכלם מתאימות ושכלה אין בהם: (ג) כחוט השני שפתתיך ומדבריך נאנה כפלח הרמון וקתך מבעד לצמתך: (ד) כמגדל דויד צוארך בנוי לתלפיות אלף המגן תלוי עליו כל שלטי הגבורים: (ה) שני שדיך כשני עפרים תאומי צביה הרועים בשושנים: (ו) עד שיפוח היום ונסו הצללים אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה: (ז) כלך יפה רעיתי ומום אין בך:

(ח) אתי מלבנון כלה אתי מלבנון תבואי תשורי מראש אמה מראש שניר וחרמון ממענות אריות מהררי נמרים: (ט) לבבתני אחתי כלה לבבתני באחד באחת מעיניך באחד ענק מצורניך: (י) מה יפו דדיך אחתי כלה מה טבו דדיך מיין וריח שמניך מפל בשמים: (יא) נפת תטפנה שפתותיך כלה דבש וחלב תחת לשונך וריח שלמתך כריח לבנון: ס

(יב) גן נעול אחתי כלה גל נעול מעין חתום: (יג) שלחתיך פרדס רמונים עם פרי מגדים כפרים עם נרדים: (יד) נרד וכלם קנה וקנמון עם כל עצי לבונה מר ואהלות עם כל ראשי בשמים: (טו) מעין גנים באר מים חיים ונזלים מן לבנון: (טז) עורי צפון ובואי תימן הפיחי גני יזלו בשמיו יבא דודי לגנו ויאכל פרי מגדיו:

(ה', א) באתי לגני אחתי כלה אריתי מורי עם בשמי אכלתי יערי עם דבשי שתיתי ייני עם חלבי אכלו רעים שתו ושכרו דודים: